

DLA doktori értekezés tézisei

Simon Bence

Metrikai modulációk Elliott Carter
Eight Pieces for Four Timpani című művében

Témavezető: dr. habil. Szabó István

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
28-as számú művészet- és művelődéstörténeti
tudományok besorolású doktori iskola

Budapest

2022

I. A kutatás előzményei

Elliott Carter *Eight Pieces for Four Timpani* című műve évtizedek óta megkerülhetetlen darabja a szóló ütőhangszeres repertoárnak. A disszertációm elkészítése során nagy segítséget jelentett számomra, hogy a zeneszerző az általa komponált számtalan zenemű mellett rengeteg szöveges dokumentum szerzője is: a kutatás során általa jegyzett tanulmányok, folyóiratcikkek egész sorát találtam.

II. Források

Elsődleges forrásaimnak azokat a kiadványokat tekintetem, amelyek közvetlenül Carter tollából származnak. Ezen források legfontosabb darabjai közt említem meg a disszertációm témájául választott mű 1968-ban kiadott végleges kottáját, az 1960-as kiadású két tételt, illetve Carter kéziratát és jegyzeteit. A zeneszerző írott munkásságának a kutatásom szempontjából legfontosabb darabja a *Collected essays and lectures* című kiadvány volt, amely Carter által írt tanulmányokat és előadásokat tartalmaz. A források második rétegét a zeneszerzővel készült interjúk és cikkek jelentették. A másodlagos források közül Patrick Wilson Carterrel készült interjóját szeretném kiemelni, amelyből rengeteg

fontos részlet kiderül a darabok keletkezési körülményeivel kapcsolatban.

A források harmadik rétegét az összes olyan dokumentum alkotta, amit Carterrel vagy a munkásságával kapcsolatban mások írtak. A harmadlagos források közül Jan Williams visszaemlékezését szeretném kiemelni, amelyben a szerző felidézi a tételek felülvizsgálatának Carterrel közösen végzett folyamatát.

III. Módszer

Az értekezésem megírásakor kettős célt tűztem magam elé: egyrészt egy komplex zenetörténeti áttekintést szerettem volna felvázolni, mely során feltérképeztem a metrikai moduláció mint jelenség kialakulásának történetét és ezen a történeten belül próbáltam meg elhelyezni Cartert és remekművét, másrészt a zeneszerző által írt dokumentumok és korai darabjai alapján be akartam mutatni azt is, hogy szűkebb értelemben véve, Carter saját művészetén belül miként hódított teret a metrikai modulációs gondolkodás.

IV. Eredmények

Az értekezésem megközelítésének újszerűsége abban rejlik, hogy nem kizárólag a fókuszban levő darabbal kapcsolatban, vagy Carter életművén belül vizsgálom a metrikai modulációt mint jelenséget, hanem pont ellenkezőleg, a metrikai moduláció kialakulásának történetében próbálom meg elhelyezni Cartert és remekművét. A látásmódhoz az inspirációt Szabó István doktori értekezése adta, aki a timpani hangszerfejlődésének történetében helyezte el a zeneszerzőt és a szóban forgó művet. A disszertációink így tulajdonképpen szép kiegészítései egymásnak, és együtt gazdagítják a Carter szóló timpani-darabjaival kapcsolatos, eddig meglehetősen szűk magyar nyelvű irodalmat.

Az értekezésemben számos olyan forrásra is hivatkozok, melyek korábban magyar nyelven még nem kerülhettek feldolgozásra, mivel ezek Szabó István disszertációjának elkészülte után jelentek meg. Ilyen például Felix Meyer és Anne C. Shreffler 2008-ban megjelent könyve Elliott Carter - A Centennial Portrait in Letters and Documents címmel, Morris Lang 2010-es tanulmánya a Percussion Masterclass on Works by Carter, Milhaud and Stravinsky című tanulmánykötetben, a két évvel később szintén Morris Lang által jegyzett Elliott Carter's Eight Pieces for Timpani - A Comparison of the Original Manuscript and the Published

Version című cikk, Matthew Dean Altmire 2013-as disszertációja Time Travel: Musical Metrics in Elliott Carter's Eight Pieces for Four Timpani címmel, Tegan LeBrun 2014-es szakdolgozata Elliott Carter and his Use of Metric and Temporal Modulation in his Eight Pieces for Four Timpani: An Examination into the Application of Click Tracks during the Preparation and Performance of these Works címmel, illetve Jillian Damitra Baxter 2015-ös disszertációja The Use of Limited Material to Achieve Expressive Quality in Elliott Carter's Eight Pieces for Four Timpani: A Pivotal Work in Establishing the Timpani as Solo Instruments címmel.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

A disszertációm fókuszában elhelyezkedő mű egyes tételeit már több, mint tíz éve játszom, az alábbi tételeket volt szerencsém koncerten vagy versenyen előadni az elmúlt években.

2011. június 14. Győr, Richter János Zeneművészeti Szakközépiskola – Improvisation

2012. április 2. Debrecen, 35. Rézfúvós és Ütőhangszeres Találkozó és Verseny - Canaries

2015. március 27. Győr, Egyetemi hangversenyterem – March

2019. június 25. és 28. Győr, Liszt Ferenc Zeneiskola AMI – Improvisation, Moto perpetuo, Canaries

